

Capitolul I. Definierea și trăsăturile dreptului internațional public

Secțiunea 1. Definiția evolutivă a noțiunii drept internațional public

Dreptul internațional public este definit ca o ramură autonomă de drept, constituită dintr-un ansamblu de principii și norme juridice, scrise sau nescrise, create în principal de către state, pe baza acordului lor de voință expres sau tacit, dar și de către ceilalți subiecți de drept internațional public, în scopul reglementării raporturilor internaționale dintre ele în domeniile de interes reciproc.

Definierea dreptului internațional ca disciplină a evoluat în timp, consecință a dinamicii relațiilor dintre state și a adaptării reglementărilor la modificările raporturilor dintre state și a diversificării preocupărilor acestora, pentru domenii ca drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Evoluția relațiilor dintre state și a domeniilor de interes pentru relațiile internaționale a fost anticipată în literatura de specialitate^[1] și a avut ca efect recunoașterea caracterului depășit al doctrinelor din secolele trecute.

Inițial, a fost considerat ca ansamblu de reguli ce reglementează relațiile dintre state, întrucât până în secolul al XX-lea^[2], doar statele erau considerate subiecți ai dreptului internațional public^[3]. În prezent, dreptul internațional public nu mai reglementează în exclusivitate relațiile inter-etatice, ci constituie un ansamblu de reguli de conduită aplicabile în relațiile dintre organizațiile internaționale interguvernamentale, dintre state și aceste organizații sau în raporturile dintre state și alte entități juridice care nu sunt recunoscute ca subiecți de drept internațional, dar care au regimuri juridice stabilite de dreptul internațional (organizații internaționale non-guvernamen-

[1] L. LE FUR, *Précis de droit international public*, Librairie Dalloz, Paris, 1931, p. 6.

[2] CIJ, *Avizul consultativ cu privire la repararea prejudiciilor suferite în serviciul Organizației Națiunilor Unite*, 1949, Reports ICJ, p. 3.

[3] TH. BUERGENTHAL, H.G. MAIER, *Public International Law*, 2nd ed. West Publishing Company, 1990, p. 1.

tale, persoane fizice, persoane juridice). Se consideră că dreptul internațional reprezintă un nivel suprastructural, care reflectă modificările ce au avut loc în relațiile internaționale în sens larg și nu are un caracter strict pasiv, de reflectare inertă a ceea ce se petrece la nivel internațional^[1].

Domeniul de reglementare a dreptului internațional public este foarte extins, cuprinzând de la reguli aplicabile în domeniul circulației pe mare, la modalități de stabilire a frontierelor dintre state, la protejarea drepturilor fundamentale ale omului, soluționarea neînțelegerilor dintre state prin arbitraj, protejarea mediului înconjurător.

Secțiunea a 2-a. Elementele constitutive ale denumirii „drept internațional public”

Se apreciază că denumirea de drept internațional public a fost folosită pentru prima oară în traducerea franceză a cărții lui Jeremy Bentham: „*Introducere în Principiile Moralei și Legislației*”, traducere apărută în Elveția în anul 1802^[2].

În literatura de specialitate^[3] se subliniază necesitatea de a se face distincție între elementele componente ale denumirii sale:

a) termenul de „drept” se referă la forța juridică a acestui ansamblu de norme. Normele de drept internațional public au valoare obligatorie în raporturile dintre subiecții săi, care se deosebesc de regulile de curtoazie (*comitas gentium*), adoptate de către state în scopul arătării considerației reciproce, nu ca expresie a unei norme obligatorii, și care pot consta în regulile de protocol, de ceremonii diplomatice, adresarea salutului navelor pe mare^[4].

b) termenul „internațional” trasează distincția față de dreptul intern al statelor, în privința izvoarelor, subiecților, controlului aplicării normelor și vocația de a fi aplicate de către toate statele;

c) termenul „public” a fost adăugat la denumirea originară de „drept internațional”, la începutul secolului al XIX-lea.

[1] A. NĂSTASE, B. AURESCU, *Drept internațional public. Sinteze*, ed. a 7-a, Ed. C.H. Beck, 2012, p. 1.

[2] D. POPESCU, A. NĂSTASE, FL. COMAN, *Drept internațional public*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1994, p. 19.

[3] D. POPESCU, A. NĂSTASE, FL. COMAN, *op. cit.*, p. 5.

[4] A. TRUYOL, Y SERRA, *Cours général de droit international public*, Recueil des cours de l'Académie de Droit International de la Haye, 1981-IV, p. 92-93.

Secțiunea a 3-a. Distincții între dreptul internațional public și dreptul internațional privat

În prezent, se admite în general că dreptul internațional cunoaște două subdiviziuni: dreptul internațional public și dreptul internațional privat. Primul se referă la raporturile stabilite în principal între state și organizațiile interguvernamentale. Cel de-al doilea reglementează raporturile dintre particulari (persoane fizice și persoane juridice), care conțin un element de extraneitate, având ca obiect „soluționarea conflictelor de legi”, adică determinarea dreptului aplicabil, în cazul în care pentru soluționarea unui litigiu sunt incidente două sau mai multe sisteme juridice naționale.

Termenul „public” nu trebuie să conducă la ideea că acest ansamblu de norme se integrează în dreptul public intern, alături de dreptul constituțional, administrativ, penal, față de acestea existând importante deosebiri în ceea ce privește modul de elaborare a normelor, destinarii acestora, izvoarele, structura acestora.

Se consideră că folosirea denumirii de „drept internațional”, neurmată de vreun alt termen, desemnează dreptul internațional public^[1].

Secțiunea a 4-a. Trăsăturile specifice ale dreptului internațional public

Natura și trăsăturile esențiale ale dreptului internațional public reprezintă subiecte de controversă între autorii de specialitate^[2]. Conform concepției tradiționale, dreptul internațional este constituit din principii și reguli care guvernează relațiile dintre state și alți subiecți de drept internațional, în timp ce alte abordări resping această percepție, pe motiv că este excesiv de statică și nu reflectă realitățile proceselor care au loc între actorii relevanți, dreptul internațional public neputând fi considerat o ordine juridică preexistentă, în așteptarea de a fi aplicată în cazurile în care este nevoie de îndrumare normativă^[3].

[1] *Encyclopedia of Public International Law*, vol. II, Elsevier Science, 1995, p. 1161.

[2] C. TOMUSCHAT, *International Law: Ensuring the Survival of Mankind on the Eve of a New Century*, General Course on Public International Law, Hague Academy of International Law, Collected Courses of the Hague Academy of International Law, 2001, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/Boston/London, Volume 281, (1999), p. 25.

[3] R. HIGGINS, *International Law and the Avoidance, Containment and Resolution of Disputes*, Collected Courses of the Hague Academy of International Law,

Ca orice sistem juridic, dreptul internațional prezintă multe ambiguități și incoerențe. Pe lângă acestea, unul dintre elementele sale principale este existența cutumei, ca sursă de drepturi și obligații pentru state, provenită din practica acestora și legată foarte strâns de anumite situații de fapt care se pot schimba în timp, ceea ce determină întrebarea firească dacă astfel de reguli au aplicabilitate și în cazul situațiilor noi, ce nu au fost avute în vedere la momentul creării unei anumite practici cu valoare de regulă de conduită obligatorie.

Pe de altă parte, în măsura în care dreptul internațional operează prin principii clare cum este principiul neintervenției, apare necesitatea de coordonare a unei reguli preexistente pentru a se adapta la situația nouă controversată. În cadrul acestui sistem de drept există, similar cu celelalte, un set de reguli pentru diferite situații conflictuale, însă fiecare participant la procesul de aplicare a regulilor se angajează să își bazeze conduita pe regulile și principiile deja existente, în încercarea de a obține, cu bună-credință, un răspuns din înțelepciunea acumulată și inserată în cadrul acestora.

În același timp, există încă disparitate între statele mici și statele mari și puternice, în privința conformării regulilor existente.

Însă aspectele negative care conturează o ordine juridică imperfectă nu trebuie văzute ca argumente pentru negarea existenței dreptului internațional. Dinamismul prin care se caracterizează relațiile dintre state a determinat evoluția normelor și instituțiilor dreptului internațional public.

4.1. Identificarea particularităților dreptului internațional

Dreptul internațional public se particularizează printr-o serie de aspecte ce îl deosebesc de celelalte ramuri de drept.

1. *Metoda de reglementare specifică – poziția de egalitate a stateelor.* Potrivit dispozițiilor art. 2 parag. 1 din Carta Organizației Națiunilor Unite^[1], în cadrul relațiilor internaționale, statele se află în raporturi de

Volume 230, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/Boston/London, 1991, p. 25; M.S. McDUGAL, *International Law, Power, and Policy: A Contemporary Conception*, Recueil des cours de l'Académie de Droit International de la Haye, Volume 82, 1953, p. 143-157. În sinteză, această idee a fost dezvoltată de așa numita Școală *New Haven*, care descrie dreptul internațional ca un proces de luare a deciziilor în care în mod constant, trebuie luate decizii noi.

[1] Art. 2 parag. 1 din Carta ONU prevede: „Organizația este întemeiată pe principiul egalității suverane a tuturor Membrilor ei”.

egalitate juridică, în virtutea suveranității de stat, indiferent de deosebirile existente cu privire la întinderea teritoriului, numărul populației, nivelul de dezvoltare economică, forța militară, resursele disponibile.

2. *Crearea normelor de drept internațional prin acordul de voință al statelor.* Procesul de creare a normelor dreptului internațional se caracterizează în primul rând prin absența unor organisme cu atribuții legislative, ca în dreptul intern. Regulile de conduită iau naștere prin acordul de voință al subiecților săi – în principal, statele și organizațiile internaționale interguvernamentale – și se adresează tot acestora^[1]. Astfel, statele cumulează atât calitatea de creator al normei, cât și pe cea de destinatar al acestora. Modul atipic de creare a regulilor, comparativ cu sistemul legislativ național, a fost calificat de către unii autori drept un sistem rudimentar^[2].

3. *Normele juridice sunt puse în aplicare de către creatorii acestora.* Ordinea juridică internațională este caracterizată prin lipsa unor organe administrative cu atribuții în supravegherea executării regulilor adoptate^[3]. Dreptul internațional public a fost numit un drept de coordonare, în care raporturile juridice iau naștere pe orizontală, ceea ce implică autocenzurarea și cenzurarea reciprocă a statelor^[4].

4. *Absența sancțiunii din structura normelor de drept internațional.* Norma juridică de drept internațional public se caracterizează prin lipsa elementului sancțiune din structura sa, datorită caracterului ei consensual. Cu alte cuvinte, punerea în aplicare a unei norme nu se bazează pe elementul coercitiv. Această trăsătură a normei de drept internațional constituie principalul argument în negarea calității juridice a dreptului internațional, însă, pe de altă parte, se subliniază că ea nu este de natură să nege realitatea juridică a dreptului internațional. Prezența elementului sancțiune este proprie sistemului de drept intern, iar ideea prezenței acesteia în cazul normelor internaționale ar avea semnificația contestării suveranității statelor și modificarea sistemului dreptului internațional într-unul ierarhic^[5].

5. *Caracterul facultativ al jurisdicției instanțelor internaționale.* Ordinea juridică internațională se caracterizează prin lipsa unui sistem

[1] D. POPESCU, A. NĂSTASE, FL. COMAN, *op. cit.*, 1994, p. 33.

[2] TH. BUERGHENTAL, H.G. MAIER, *op. cit.*, 1990, p. 19.

[3] S. SCĂUNAȘ, *op. cit.*, 2002, p. 18.

[4] A. NĂSTASE, B. AURESCU, *op. cit.*, 2012, p. 31.

[5] V. CONSTANTIN, *Drept internațional*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 77.

de instanțe cu competență generală, teritorială și materială cu caracter obligatoriu^[1]. Ca efect al suveranității statului, conform dispozițiilor art. 36 din Statutul Curții Internaționale de Justiție, sesizarea acestei instanțe se poate realiza doar cu acordul expres al statelor între care s-a ivit diferendul^[2]. Prin urmare, statele sunt cele care decid crearea instanțelor internaționale, modul acestora de funcționare, precum și sesizarea acestora cu soluționarea unui anumit litigiu.

Curtea Internațională de Justiție (CIJ) este organul judiciar principal al Organizației Națiunilor Unite (ONU). Mai este denumită și „Curtea mondială” și este singura instanță universală cu competență generală^[3].

A fost instituită în iunie 1945 prin Carta Națiunilor Unite și a început activitatea în aprilie 1946. Curtea are sediul în Palatul Păcii, la Haga, fiind singurul organism al ONU care nu are sediul la New York. Curtea are o dublă misiune, constând, pe de o parte, în soluționarea diferendelor internaționale de natură juridică deduse judecării de către state (prin pronunțarea de hotărâri cu forță juridică obligatorie pentru părți) și, pe de altă parte, în pronunțarea de avize consultative cu privire la probleme juridice care pot fi formulate de organele și de instituțiile ONU autorizate în acest sens.

Curtea este formată din 15 judecători, aleși pentru un mandat de 9 ani de către Adunarea Generală și Consiliul de Securitate al ONU. Este independentă de Secretariatul ONU și este asistată de o grefă, care este propriul secretariat internațional, a cărei activitate prezintă atât un aspect juridic cât și diplomatic. Limbile oficiale ale Curții sunt franceza și engleza.

Curtea Internațională de Justiție nu trebuie confundată cu alte instanțe internaționale care au sediul la Haga, de care se deosebește prin natura activității și a părților care o pot sesiza. Cu titlu de exemplu, pot fi menționate: Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPIY), instanță care a fost creată prin rezoluție a Consiliului de Securitate; Curtea Penală Internațională (CPI), prima instanță penală internațională permanentă, creată printr-un tratat internațional care nu aparține sistemului instituțional al ONU; Tribunalul Special pentru Liban (TSL), organ judiciar internațional cu personalitate juridică independentă, înființat de Consiliul de Securitate la cererea guvernului libanez și alcătuit din judecători libanezi și internaționali; Curtea Permanentă

[1] S. SCĂUNAȘ, *op. cit.*, 2002, p. 18.

[2] Art. 36, parag. 1 din Statutul Curții Internaționale de Justiție prevede: „În competența Curții intră toate cauzele pe care i le supun părțile”.

[3] <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1>.

de Arbitraj (CPA), instituție independentă care permite constituirea de tribunale arbitrale, în temeiul Convenției de la Haga din 1899.

România a acceptat ca obligatorie *ipso facto* jurisdicția Curții Internaționale de Justiție, în iunie 2015^[1]. Potrivit textului declarației, acceptarea jurisdicției obligatorii se face „în relația cu orice alt stat care acceptă aceeași obligație, adică sub condiție de reciprocitate, (...) în conformitate cu prevederile articolului 36 parag. 2 al Statutului Curții, în legătură cu orice diferend referitor la fapte sau situații apărute după data formulării acestei declarații”. Cazurile care constituie excepții se referă la diferende cu privire la care părțile au fost sau vor fi de acord să recurgă la altă metodă de soluționare pașnică, diferende privind protecția mediului înconjurător, diferende în legătură cu ostilități, război, conflicte armate, acțiuni individuale sau colective întreprinse în legitimă apărare sau în îndeplinirea de funcții în conformitate cu orice decizie sau recomandare a Organizației Națiunilor Unite, desfășurarea de forțe armate în străinătate, precum și decizii cu privire la acestea, diferende care se referă la/sau sunt legate de folosirea în scop militar a teritoriului României, inclusiv a spațiului aerian și a mării teritoriale sau a zonelor maritime, unde România exercită drepturi suverane și jurisdicție suverană, diferende referitoare la chestiuni care, conform dreptului internațional, aparțin exclusiv jurisdicției naționale a României.

Secțiunea a 5-a. Diviziuni ale dreptului internațional public

Variatatea domeniilor reglementate de norme de drept internațional, evoluția relațiilor dintre state în această privință și intercondiționarea relațiilor dintre state, organizațiile interguvernamentale și alte entități juridice cu influență directă sau indirectă în elaborarea regulilor dreptului internațional, activitatea continuă de codificare a regulilor nescrise au determinat, în timp, apariția unor reglementări foarte detaliate ale anumitor domenii, care s-au constituit în adevărate ramuri ale dreptului internațional public, cu existență autonomă, care în funcție de obiectul de reglementare^[2] pot fi individualizate astfel:

[1] Legea nr. 137/2015 pentru acceptarea jurisdicției obligatorii a Curții Internaționale de Justiție, M. Of. nr. 408 din 10 iunie 2015. La 23 iunie 2015 declarația de acceptare a fost depusă la Secretarul General al ONU.

[2] A. NĂSTASE, B. AURESCU, *Drept internațional public. Sinteze*, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 42.

a) *dreptul diplomatic și consular* are la bază Convenția de la Viena din 1961 cu privire la relațiile diplomatice și Convenția de la Viena din 1963 cu privire la relațiile consulare;

b) *dreptul tratatelor* este constituit din regulile codificate în Convenția de la Viena din 1969 cu privire la dreptul tratatelor încheiate între state și Convenția de la Viena din 1986 cu privire la dreptul tratatelor încheiate între state și organizații internaționale sau între organizații internaționale).

c) *dreptul internațional umanitar* este constituit din norme prin care se stabilesc obligații absolute în sarcina statelor și altor entități (mișcări de eliberare națională, beligeranți), aplicabile în orice situații în care se recurge la forța armată, fie în cadrul relațiilor dintre state, fie în războaie civile sau conflicte dintre grupuri înarmate organizate. Sursele principale ale dreptului internațional umanitar sunt patru Convenții de la Geneva din 12 august 1949 (Convenția pentru îmbunătățirea sortii răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie/Prima Convenție de la Geneva; Convenția pentru îmbunătățirea sortii răniților, bolnavilor și naufragaților din forțele armate pe mare/A doua Convenție de la Geneva; Convenția cu privire la tratamentul prizonierilor de război/A treia Convenție de la Geneva; Convenția referitoare la protecția persoanelor civile în timp de război/A patra Convenție de la Geneva) și două Protocoale adiționale la acestea din 8 iunie 1977. (Protocolul adițional nr. 1 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale; Protocolul adițional nr. 2 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional).

d) *dreptul fluvial* sau al cursurilor internaționale de apă (constând în regulile aplicabile pe fluviile internaționale, începând cu reglementările Congresului de la Viena din 1825 care au consacrat principiul libertății navigației și care au fost ulterior extinse pe continentul european și au pus bazele diverselor regimuri ale fluviilor, printre care și Dunărea^[1]. Această noțiune a fost folosită de Curtea Permanentă de Justiție Internațională^[2].

[1] L. CAFLISCH, *Règles générales du droit des cours d'eaux internationaux*, Recueil des cours de l'Académie de Droit International de la Haye, vol. 219, Brill/Nijhoff, Leiden/Boston, 1989, p. 40.

[2] CPIJ, cauza privind *Jurisdicția teritorială a Comisiei Internaționale a râului Oder*, Hotărârea pronunțată la 10 septembrie 1929. Textul integral este disponibil la adresa <http://www.icj-cij.org>.

e) *dreptul mării* – codificarea regulilor s-a realizat prin Convenția de la Montego Bay din 1982 asupra dreptului mării;

f) *dreptul spațiului aerian* este constituit în principal din normele Convenției cu privire la aviația civilă internațională, adoptată la Chicago, în 1944^[1]. Aceasta a creat Organizația Internațională a Aviației Civile, ca agenție specializată a ONU, cu atribuții în reglementarea și coordonarea transportului aerian. Intensificarea relațiilor privind transportul aerian a determinat adoptarea Convenției de la Montréal din 1999 cu privire la unificarea regulilor privind transportul aerian internațional^[2].

g) *dreptul spațiului cosmic* constituie un ansamblu de norme cuprinse în tratate internaționale, rezoluții ale Adunării Generale a ONU și acte ale altor organizații internaționale ce reglementează activitățile legate de spațiul extraatmosferic. Sunt avute în vedere aspecte variate: conservarea spațiului și a mediului terestru, răspunderea pentru prejudiciile cauzate de obiectele spațiale, soluționarea litigiilor, salvarea astronautilor, folosirea tehnologiilor legate de spațiul extra-atmosferic, schimbul de informații cu privire la pericolele potențiale din spațiul extraatmosferic. Instrumentul juridic fundamental este Tratatul din 1967 cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv a Lunii și celorlalte corpuri cerești^[3]. Acesta cuprinde reguli și principii care au fost ulterior dezvoltate în acte internaționale subsecvente. Principalele principii sunt: explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic trebuie făcută în beneficiul întregii umanități, libertatea explorării și folosirii spațiului extraatmosferic de către toate statele, spațiul extraatmosferic și corpurile cerești nu pot fi supuse apropierei de către state, interzicerea folosirii armelor de distrugere în masă, folosirea corpurilor cerești exclusiv

[1] Convenția cu privire la aviația civilă internațională, adoptată la Chicago, la 7 decembrie 1944. A intrat în vigoare la 4 aprilie 1947. Textul este disponibil la adresa: <http://www.refworld.org> [accesată la 24 septembrie 2015].

[2] Convenția pentru unificarea anumitor reguli referitoare la transportul aerian internațional, adoptată la Montréal la 28 mai 1999. A fost ratificată de România prin O.G. nr.107/2000, aprobată prin Legea nr. 14/2001, M. Of. nr. 97 din 26 februarie 2001.

[3] A fost adoptat de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 2222 (XXI) la 19 decembrie 1966 și deschis spre semnare la Londra, Moscova și Washington la 27 ianuarie 1967. A intrat în vigoare la 10 octombrie 1967. România a ratificat Tratatul prin Decretul nr. 74 din 31 ianuarie 1968, acesta fiind aplicabil pentru țara noastră de la 2 februarie 1968.

în scopuri pașnice, răspunderea statelor pentru activitățile derulate în spațiul cosmic și pentru prejudiciile cauzate de obiectele spațiale.

h) *dreptul internațional al drepturilor omului* (a cărui reglementare a debutat cu adoptarea Convenției privind reprimarea și pedepsirea crimei de genocid din 1948 cu Declarația universală a drepturilor omului din 1948, a continuat cu adoptarea Pactelor din 1966 – Pactul cu privire la drepturile civile și politice și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, precum și a altor convenții internaționale de mare importanță și care au influențat dezvoltarea sistemelor regionale de protecție a drepturilor omului);

i) *dreptul internațional economic* reglementează relațiile economice dintre state și cuprinde o arie diversă de domenii, ce îmbină elemente din dreptul comerțului internațional, dreptul internațional privat, reglementări din cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, norme de drept financiar și fiscal, reglementări ale Fondului Monetar Internațional și Băncii Mondiale, tratamentul investițiilor străine^[1];

j) *dreptul internațional penal* – este de dată relativ recentă și include reguli și principii cu privire la stabilirea răspunderii persoanelor fizice pentru comiterea de fapte calificate infracțiuni internaționale. În privința acestei noțiuni nu există o definiție general acceptată, nefiind înregistrată uniformitate a concepțiilor^[2]. Calificarea ca infracțiuni internaționale poate fi făcută fie pe cale cutumiară, fie prin tratate internaționale. Diferența dintre dreptul penal internațional și dreptul penal intern al statelor constă în gravitatea faptelor – acestea sunt abominabile și apte să producă prejudicii pe scară largă, cum sunt infracțiunile de genocid și crimele contra umanității – și în caracterul lor internațional, dat de modul de desfășurare al acțiunilor desfășurate în mod tradițional de state sau persoane care acționează în numele statelor – cum sunt crimele de război, actele de agresiune. Actele de piraterie, trafic de sclavi, trafic de droguri, terorism nu sunt considerate infracțiuni internaționale, nefiind prevăzute de instrumentele juridice speciale de reglementare.

Noțiunea „crime de război” este prevăzută de Convenția de la Geneva din 1949 și de Protocolul Adițional I și presupune încălcări

[1] S. CHARNOVITZ, *What is International Economic Law?*, în *Journal of International Economic Law*, vol. 14, No. 3, 2011, p. 3-22; I. SEIDL-HOHENVELDERN, *International Economic Law*, Kluwer Law International, Dordrecht, 1999, p. 1-3.

[2] A. GENTIMIR, *Succinte observații interdisciplinare privind redefinirea dreptului internațional penal*, în vol. *Justiție, Stat de drept și cultură juridică*, Institutul de cercetări juridice „Andrei Rădulescu”, Academia Română, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 1086-1093.

grave și alte violări grave ale normelor dreptului internațional umanitar aplicabile în conflictele armate internaționale și interne.

Noțiunea „crime împotriva umanității” cuprinde încălcări grave ale demnității umane sau umilirea ori degradarea gravă a ființelor umane, care, conform Statutului de la Roma sunt comise în cadrul unui atac sistematic sau general îndreptat împotriva populației civile. Spre deosebire de categoria anterioară, aceste fapte pot fi comise atât în timp de război, cât și de pace.

Genocidul^[1] este cea mai gravă infracțiune și cuprinde acte ca uciderea sau provocarea de suferințe fizice sau psihice grave comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios^[2]. Definiția acestei crime internaționale este prevăzută *in extenso* în Convenția privind prevenirea și reprimarea crimei de genocid din 1949.

Tortura, potrivit art. 3 al Convenției de la Geneva din 1949 și art. 8 din Statutului Curții Penale Internaționale din 1998, este considerată o formă gravă a tratamentelor inumane și este interzisă atât ca act individual, cât și ca o crimă de război sau contra umanității, în acele situații în care face parte dintr-o practică sistematică. Interzicerea torturii privește atât statele, cât și entitățile nestatale.

Instanțele internaționale specializate în această materie sunt fie înființate ad-hoc de Organizația Națiunilor Unite pentru a sancționa încălcări grave ale dreptului internațional penal sau ale dreptului internațional umanitar – Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie, Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda – fie cu existență permanentă – Curtea Penală Internațională, inaugurată în anul 2002 și are competența de a judeca persoane fizice acuzate de comiterea de genocid, crime contra umanității, crime de război, atunci când acestea sunt cetățeni ai statelor părți la Statutul de la Roma al Curții Internaționale de Justiție, semnat în 1998^[3].

[1] A. GENTIMIR, *Genocidul – infracțiune cu caracter internațional*, în Noua Revistă a Drepturilor Omului, nr. 1, București, 2007, p. 37-45.

[2] Despre genocidul cultural, care nu a fost prevăzut în Convenția din 1948, a se vedea A. GENTIMIR, *Reflecții interdisciplinare asupra genocidului cultural*, în vol. *Dinamica dreptului românesc după aderarea la Uniunea Europeană*, Institutul de cercetări juridice „Andrei Rădulescu”, Academia Română, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 527-530.

[3] Statutul de la Roma cu privire la Curtea Penală Internațională a fost semnat 17 iulie 1998 și a intrat în vigoare la 1 iulie 2002. În prezent, are 123 de părți. România a semnat Statutul la 7 iulie 1999, l-a ratificat prin Legea nr. 111/2002,

O a treia categorie de instanțe este reprezentată de tribunalele penale „mixte” sau hibride, înființate în cadrul sistemelor jurisdicționale naționale, cu acordul statelor respective, ca instanțe specializate în judecarea infracțiunilor internaționale, din care fac parte judecători având naționalitatea aceluși stat. Aceste instanțe au o competență limitată la anumite perioade de timp în care au avut loc conflicte și încălcări ale drepturilor fundamentale. Sunt incluse în această categorie tribunalele din Timorul de Est, Kosovo, Cambodgia, Sierra Leone, Irak, Liban.

Panelurile speciale pentru Timorul de Est au fost înființate în anul 2000, de către Administrația Tranzitorie a Națiunilor Unite pentru Timorul de Est (UNTAET), în cadrul Curții districtuale din Dili, care a dobândit competență exclusivă cu privire la crimele de război, crime împotriva umanității, genocid și alte infracțiuni grave (comise în perioada 1 ianuarie-25 octombrie 1999). În compunerea acestor paneluri intră doi judecători străini și un judecător național^[1].

În scopul pedepsirii persoanelor vinovate de atrocitățile comise în timpul conflictului din 1999 în Kosovo, Misiunea Administrativă Interimară a ONU în Kosovo (UNMIK) a elaborat în anul 2000, un set de reguli (cunoscute sub denumirea „*Regulation 64 Panels*”) care permiteau ca judecători internaționali, împreună cu judecători din instanțele din Kosovo, să judece cazuri individuale de crime de război. Activitatea acestor paneluri a fost una dificilă din cauza lipsei judecătorilor internaționali, incapacitatea de a aduna probe^[2].

În Cambodgia, au fost create în 2001, în conformitate cu legislația națională, *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia (ECCC) – Camerele Extraordinare pentru Cambodgia*, ca o instanță specială cambodgiană, care primește asistență tehnică din partea Națiunilor Unite prin *United Nations Assistance to the Khmer Rouge Trials (UNAKRT)*, pentru a judeca persoanele responsabile de încălcări grave ale dreptului penal cambodgian, ale dreptului internațional umanitar și

M. Of. nr. 211 din 28 martie 2002 și a depus instrumentul de ratificare la 11 aprilie 2002.

[1] Informații privind organizarea acestor instanțe și competențele lor sunt disponibile la adresele: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/etimor/untaetR/Reg0011E.pdf>, <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/etimor/untaetR/Reg0015E.pdf>.

[2] C. DAMGAARD, *Individual Criminal Responsibility for Core International Crimes. Selected Pertinent Issues*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2008, p. 343-344.

ale convențiilor internaționale recunoscute de Cambodgia, comise în perioada 17 aprilie 1975-6 ianuarie 1979^[1].

Această instanță aplică dreptul național și dreptul internațional. În competența sa intră infracțiunea de genocid, astfel cum este definită de Convenția din 1948 cu privire la prevenirea și pedepsirea crimei de genocid, crime contra umanității, astfel cum sunt definite de Statutul de la Roma din 1948, încălcări ale Convențiilor de la Geneva din 1949.

Curtea Specială pentru Sierra Leone a fost înființată în 2002 la cererea Guvernului către ONU de a se stabili o instanță specială care să judece infracțiuni grave comise împotriva civililor și a personalului de menținere a păcii al ONU, în perioada războiului civil din 1991-2002^[2].

Tribunalul Special Irakian a fost înființat în 2003, în temeiului Statutului Tribunalului Special Irakian, cu competență în judecarea genocidului, crimelor împotriva umanității, crimelor de război, comise în perioada în care la putere s-a aflat Saddam Hussein (17 iulie 1968-1 mai 2003)^[3].

Cea mai recentă instanță internațională ad-hoc este *Tribunalul Special pentru Liban*, inaugurat la 1 martie 2009, cu sediul la Haga, urmare a acordului între ONU și guvernul libanez, semnat la 23 ianuarie 2007. Această instanță este independentă și are competența de a judeca persoanele acuzate de atentatul din 14 februarie 2005, care a cauzat 22 de morți (printre care fostul prim-ministru Rafik Hariri) și rănirea multor persoane^[4].

k) *dreptul internațional al mediului*, apărut ca urmare a preocupărilor statelor în domeniul ecologic, intensificate în anii 1970 și concretizate într-un număr mare de instrumente juridice care au ca obiect de reglementare raporturile de cooperare dintre state și alte entități internaționale pentru protejarea biosferei împotriva deteriorărilor majore și dezechilibrelor care ar putea să îi perturbe funcționarea normală^[5]. Cu titlu de exemplu, menționăm: Conferința asupra biosferei, organizată

[1] Informații cu privire la activitatea acestei instanțe și jurisprudența sa sunt disponibile la adresele: <http://www.unakrt-online.org> și <http://www.eccc.gov.kh/en>.

[2] Informații suplimentare despre activitatea și jurisprudența acestei instanțe, sunt disponibile la adresa: <http://www.rscsl.org>.

[3] V. CONSTANTIN, *op. cit.*, p. 2010, p. 288-289.

[4] Informații detaliate despre înființarea Tribunalului, competența, organizarea, procesele pe rol și hotărârile pronunțate, sunt disponibile la adresa: <http://www.stl-tsl.org>.

[5] M. DUȚU, *Dreptul internațional al mediului*, Ed. Economică, București, 2004, p. 85.